

նույն թեամբ ծաղկեր են ու օրէ օր կը ծաղկին, բայց եթէ ուսմամբ ու կրթութեամբ՝ որոնց այնչափ ջանքով ետեւէ են : Ուսմամբ աւելի մտքերնին կը լուսաւորուի, կրթութեամբ ալ սրտերնին կը շտկուի . աս է իրենց քաղաքականութեան հիմը, ասով է որ յոյս ունին հետ զհետէ աւելի ալ ծաղկելու : Եկ ազգի մը կամ տէրութեան մը մէջ երբոր աս ուսման ու կրթութեան սէրն ու ջանքը տիրած են, հոն այնչափ օրէնքներու ու կարգաւորութիւններու կարօտութիւն չկայ . իսկ ուր որ ուսումն ու կրթութիւնը կը պակսին, օրէնքներն ու բարեկարգութիւնները որչափ ալ զարմանալի ըլլան՝ ազգին քաղաքականութիւնը անոնցմով չաւելնար :

Եւ իմաստը յաջորդ յօգուածնէրուն մէջ աւելի կը բացատրենք :

Հ. Գ. ԱՅՎ :

Վերջ Իւրեալն ու Իւրեալածէն խելս սորվելու իւր :

Իսկ 20^ր այսչափ մարդիկ կարգալու ետեւէ են, ու իրենց կարգացածէն խելք չեն սորվիր, օգուտ մը չեն շահիր կամ շուտ մը կը մոռնան, ու շատ կարգացողներն ալ շատգէտ չեն ըլլար : Երբ մեծ պատճառը՝ կարգալուն կամ սորվելուն կերպը չգիտնալն ու չբանեցընելն է : Եւ կերպով գիրք կարգացողը աւելի շատ բան կը սորվի՝ քան թէ շատ բան կարգացողը . աս կերպը սորվին ու սորվեցընելը դիւրին բան չէ, բայց քանի մը ընդհանուր կանոններ կայ որ պէտք է դիտել :

Եւ մէն բանէ առաջ՝ կարգալու ու սորվելու փափաք պէտք է ունենալ, առանց անոր ամէն բան փուճ է : Երկրորդ ամենահարկաւոր է մտադրութիւնը . ինչպէս որ ցնդած խելքով կարգացողին օգուտ մը չընէր կարգացածը, այսպէս ալ որչափ մէկը

մտադիր ըլլայ՝ այնչափ լաւ կը տպաւորի մտքին մէջ կարգացածը : Եւ իսկ չկարծէ մէկը թէ մտադրութիւնը ներով ու գլուխն ալ ճաթեցընելով՝ պիտի կարենայ ամէն բան միտք տանել ու ամէն բանէ օգուտ քաղել . աս բանիս համար մտքի ոյժ ու յարմարութիւն ալ պէտք է : Եւ մէն ուսմունք՝ ամէն գրուածք ամենուս մտքին համար չեն . ան բաներն որ յայտնապէս մեր խելքէն շատ վեր կ'երևնան, ու օգնական մը չունինք որ անոնք մեզի հասկըցընէ, պէտք է մէկդի թողունք, ու ժամանակը շահաւոր ընեմ ըսելու ատեն՝ բոլորովին անշահ չընենք : Եւ սով չեմ ուզեր ըսել թէ որ և իցէ բան մտքերնուս դժուար եկածին պէս թողունք . հապա անոնք որ մեր սովորական կարգացմունքներն են ու մեր սիրած ուսմունքին կը վերաբերին՝ պէտք է քննենք, նորէն վրայէն անցնինք, ինչուան որ լաւ մը հասկընանք :

Եւ ատ հարկաւոր է կարգալու ատենն ալ ընտրել, մանաւանդ թէ որ ծանր, ու դժուար սորվելու բան մըն է . յայտնի է որ զբաղմանց, կրից, քնոյ, կերակրոյ, իրիկուան, յոգնութեան ատենները յարմար ատեն չեն բան միտք առնելու, բայց եթէ պարզ ու զուարճալի բաներ ըլլան . մնացած ատեններն ալ աւելի օգտակար կ'ըլլան թէ որ մէկը հաստատ ատեն մը որոշէ կարգալուն :

Եւ անկ մտադրութեամբ շատ հաւանական է որ մարդս աւելի շահ տեսնէ, ու ան թշուառ մոռացկոտութենէն շատ բան ազատէ : Բայց ինչ ընենք այնչափ բաներն որ մէկ կողմէն մտքերնիս կը մոռնան, մէկալ կողմէն կ'եւլեն . ուր են ան իյորենացւոյն, ան () գոստինոսին, ան Եյպնիցին միտքերը՝ որ կարծես թէ մէյմէկ ամբողջ գրատուններ էին . ու զած ատեննին իրենք իրենց մտքին հետ կը զբաղէին, ուրիշներու ալ իրենց դիզած գանձերը կը բաժնէին :

Եւ երբ մտադրութիւն բաւական չէ

